

УМОВИ РОЗВИТКУ КРЕАТИВНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Циганок О.В.к. н. фіз. вих..., доцент,

Комунальний заклад «Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти» Запорізької обласної ради

У статті розглядається необхідність розвитку креативності у школярів молодшого віку. Дитячий вік має великі можливості для розвитку креативності. На жаль, ці можливості з часом незворотно втрачаються, тому необхідно, якомога ефективніше використовувати їх у молодшому шкільному віці. Показано що, успішний розвиток креативності можливий лише при створенні певних умов, що сприяють їх формуванню. Такими умовами є ранній фізичний та інтелектуальний розвиток дітей; створення умов, що визначають розвиток дитини; самостійне вирішення дитиною завдань, що вимагають максимальної напруги, коли дитина добирається до межі своїх можливостей; надання дитині свободи у виборі діяльності, її чергуванні, тривалості занять однією справою; розумна, доброзичлива допомога дорослих; комфортне психологічне середовище; заохочення дорослими прагнення дитини до творчості. Наголошено що, реалізуючи принцип свідомості і активності, слід виховувати у молодших школярів креативне ставлення до процесу фізичного виховання, ініціативу і самостійність.

Ключові слова: молодший шкільний вік, креативність, творчі здібності, психофізичний розвиток.

Цыганок А.В. УСЛОВИЯ РАЗВИТИЯ КРЕАТИВНОСТИ МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ НА УРОКАХ ФИЗКУЛЬТУРЫ / Запорожский областной институт последипломного педагогического образования, Украина.

В статье рассматривается необходимость развития креативность у школьников младшего возраста. Детский возраст имеет богатейшие возможности для развития креативности. К сожалению, эти возможности со временем необратимо теряются, поэтому необходимо, как можно эффективнее использовать их в младшем школьном возрасте. Показано, что успешное развитие креативности возможно лишь при создании определенных условий, благоприятствующих их формированию. Такими условиями является раннее физическое и интеллектуальное развитие детей, создание условий, определяющих развитие ребенка; самостоятельное решение ребенком задач, требующих максимального напряжения, когда ребенок добирается до предела своих возможностей, предоставление ребенку свободы в выборе деятельности, ее чередовании, продолжительности занятий одним делом; умная, доброжелательная помощь взрослых; комфортная психологическая среда; поощрение взрослыми стремлений ребенка к творчеству. Отмечено, что реализую принцип сознательности и активности, следует воспитывать у младших школьников креативное отношение к процессу физического воспитания, инициативу и самостоятельность.

Ключевые слова: младший школьный возраст, креативность, творческие способности, психофизическое развитие.

Tsyganok A.V. TERMS OF DEVELOPMENT CREATIVITY JUNIOR SCHOOL CHILD'S ON PHYSICAL TRAINING LESSONS / Zaporizhzhya Regional Institute of Postgraduate Education, Ukraine.

The article discusses the need to develop students' creativity toddlers. Children's age has immense opportunities for the development of creativity. Unfortunately, these capabilities over time irreversibly lost, so you need as efficiently as possible to use them in the early school years. It is shown that the successful development of creativity is only possible when creating certain conditions conducive to their formation. Such conditions is early physical and intellectual development of children, the creation of conditions that determine the development of the child, the child independent decision tasks requiring maximum voltage when the child reaches the limit of its capacity, providing the child freedom to choose activities, their alternation, duration of sessions one thing; clever, friendly help adults; comfortable psychological environment, encouraging the child to adult aspirations of creativity. Implementing the principle of consciousness and activity, should be taught in primary school children a creative attitude to the process of physical education, initiative and independence.

Key words: elementary school age, creativity, psychophysical development.

ВСТУП

Лише створення сприятливих умов недостатньо для виховання дитини з високорозвиненими творчими здібностями. Необхідна цілеспрямована робота з розвитку креативності. На жаль, традиційна, існуюча в нашій країні система виховання, майже не містить заходів, спрямованих на послідовний систематичний розвиток креативності в дітей. Тому вона розвивається в основному стихійно, і в результаті, не досягає високого рівня розвитку. Для розвитку креативності можна запропонувати такі заходи: введення в програму шкільного виховання спеціальних занять, спрямованих на розвиток творчих здібностей; управління дорослими предметною і сюжетно – рольовою грою дитини, для розвитку в неї уяви; використання спеціальних ігор, що розвивають творчі здібності дітей; робота з батьками.

АНАЛІЗ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Вивчення креативності визначається змінами, що відбулися в соціальній ситуації сучасної країни. Затребуваними стали такі якості, як відкритість новому досвіду, творче ставлення до дійсності. Для цього необхідно активізувати творчий потенціал, розвивати творчі здібності, креативність. Доцільно розвивати ці здібності, починаючи з раннього віку, тому гостро стає питання розвитку творчого стилю мислення.

На жаль, у сучасній науці небагато наших співвітчизників досліджують проблему розвитку креативності. У цьому напрямку в основному працюють зарубіжні дослідники Д. Гілфорд, Е. Торранс, С.А. Медник та ін. Феномен креативності досліджують з різних сторін, але поки немає єдиної думки про природу креативності, її критерії та умови розвитку [6, 7].

Погляди на природу креативності змінювалися: якщо спершу вона розумілася як регресивний розумовий процес, то згодом її почали розглядати як вищий розумовий процес. Творчі здібності або креативність закладені і існують у кожній людині. У дітей прояви креативності мають досить масовий характер, і більшість фахівців відносять до неї такі пізнавальні якості, як фантазія, творча уява. Розвиток креативності відбувається у творчій діяльності [1, 2].

На думку А.М. Матюшкіна, «в період розвитку дитини від молодшого до середнього шкільного віку (з 6-7 до 12-13 років) посилюється взаємовплив уваги та інтелекту. У цей період особливо важливо стимулювати розвиток творчого, нешаблонного мислення» [4]. Багато дослідників вказують на нелінійний тип розвитку креативності, в якому два піки – один із них припадає на молодший період, точніше дошкільний вік, другий з'являється після періоду спаду. Слід зазначити, що єдності серед дослідників щодо вікового діапазону для двох піків не існує, тим більше, що спад вербальної креативності та образної може відбуватися в різний час. Найчастіше період спаду припадає на етап молодшого шкільного віку. Спеціальне навчання і виховання, спрямоване на розвиток творчих можливостей у дітей і може вносити суттєві корективи в характер цієї динаміки. Зараз розглядають три підходи до проблеми розвитку креативності. Перший – це генетичний, що відводить головну роль у детермінації психічних властивостей спадковості. Другий – середовищний, вирішальним фактором розвитку психічних здібностей є зовнішні умови. Третій підхід середовищної взаємодії, прихильники якого виділяють різні типи адаптації індивіда до середовища залежно від спадкових рис [4].

Основні соціально-педагогічні умови розвитку креативності були сформульовані В.Н. Дружиніним та Є.Є. Туніком.

По-перше, це вплив сімейних відносин на розвиток креативності молодших школярів, гармонійність відносин між батьками та між батьками і дітьми; творча особистість батьків як зразок наслідування і суб'єкт ідентифікації; спільність інтелектуальних інтересів членів сім'ї; очікування батьків стосовно дитини (очікування досягнень або незалежності).

По-друге, соціально - педагогічні умови розвитку креативності в школі: програми та методи, спрямовані на розвиток креативності; довірчі відносини в класі; дозвіл і заохочення безлічі питань; стимулювання відповідальності і незалежності; акцент на самостійних розробках, спостереженнях, почуттях, узагальненнях, порівняннях; соціальне підкріплення творчої поведінки [6].

Для досягнення високих результатів на кожному занятті і впровадження фізичної культури в побут слід виховувати в дітей креативне ставлення до процесу фізичного виховання, ініціативу та самостійність через реалізацію принципу свідомості і активності.

Використання вказаних прийомів на заняттях фізичної культури сприятиме вихованню креативності. Використання взаємного навчання, яке допомагає вирішувати як мінімум три завдання: навчаючи товариша, кожен учень починає глибше розуміти зміст вправи, його техніку, це сприяє кращому засвоєнню рухової дії; взаємне навчання допомагає формувати інструкторські навички, а також сприяє оптимізації навчання на уроках. Враховуючи це, до взаємного навчання слід залучати всіх учнів без винятку. Цей прийом має і виховне значення. Виховання співчуття до успіхів та невдач товариша підвищує відповідальність учнів у процесі фізичного виховання.

Наступний прийом - виховання критичного ставлення до себе. З цією метою слід пробуджувати в учнів інтерес до власного розвитку, навчити їх ставити досяжні цілі, щоб самостійно і цілеспрямовано впливати на певні сторони власного розвитку. Ініціативність, самостійність і креативне ставлення до навчального процесу виховуються за допомогою залучення учнів до виконання ними обов'язків капітанів команд, фізоргів, лідерів. При цьому педагог повинен оцінювати і заохочувати громадську діяльність учнів.

Креативність учнів стимулюється, як показує досвід, за допомогою емоційно забарвлених занять. Для оптимізації рівня емоційного стану, а отже, й інтересу до занять, необхідно забезпечити кожному учню посилене навантаження. Як свідчить практика, однобічність змісту уроків, надмірні або недостатні вимоги, погана організація самостійної роботи можуть швидко знизити інтерес учнів до занять. На розвиток креативності особливо впливає організація самостійних форм фізичного виховання учнів. На уроках часто можна спостерігати ситуації, коли прийоми активізації учителем використовуються, а активізації учнів не спостерігається. Пояснити таке становище можна двома причинами. Перша - прийоми використовуються епізодично, і учні не привчені до креативної діяльності. Друга - при використанні прийомів активізації не дотримуються дидактичні умови, наприклад, не враховуються вікові особливості учнів, рівень їх підготовки і т.п. Існуючи в практиці прийоми активізації важко віднести до одного з названих шляхів. Вони однаково мають відношення до усвідомлення завдань занять, до аналізу власних дій і до виховання творчого ставлення до процесу занять фізичними вправами. До них можна віднести: використання достатньої кількості інвентарю, забезпечення зв'язку нового матеріалу з раніше вивченим і оптимального темпу навчання для кожного учня, використання різноманітності навчання та його доступність, своєчасний контроль і оцінка результатів діяльності учнів. Конкретний вибір прийомів і засобів активізації діяльності учнів обумовлюється завданнями уроку, етапом навчання, характером навчального матеріалу, рівнем підготовленості учнів і здібностями педагога [3].

Завдання вчителя - в кожному конкретному випадку найкращим чином врахувати можливості учнів і відкрити простір для прояву їх самостійності, а також передбачити раціональні форми управління їх навчальною діяльністю. Отже, активізація повинна здійснюватися учителем постійно, оскільки є не самоціллю, а засобом досягнення мети. Отже, активізація процесу фізичного виховання - це організація діяльності кожного учня, спрямована на усвідомлення та вирішення навчальних завдань. При цьому характер діяльності вчителя та учнів визначають використовувані на уроках методи.

Найбільш успішному вирішенню намічених навчальних завдань сприяє комплекс методів. Спочатку доцільно формувати знання, уміння і навички шляхом репродуктивної діяльності. По мірі накопичення школярами знань і рухового досвіду слід поступово застосовувати елементи творчої діяльності, а потім все ширше практикувати самостійність і заохочувати ініціативу. Не можна підготувати учня до самостійної фізкультурно-спортивної діяльності, якщо в процесі проведення занять не будуть переважати продуктивні методи роботи.

Також сучасні тенденції наголошують на використанні принципу варіативності, який дає можливість розробляти і апробувати авторські програми та педагогічні технології. Головним критерієм оцінки педагогічної технології є її ефективність і результативність, створення умов для розвитку творчих здібностей учнів. Саме у творчості знаходиться джерело самореалізації і саморозвитку особистості, яка вміє аналізувати, встановлювати системні зв'язки, виявляти суперечності, знаходити їх оптимальне рішення, прогнозувати можливі наслідки реалізації таких рішень [8].

Застосовуючи в школі основні принципи технології, можна досягти вагомих позитивних результатів у формуванні творчої активності молодших школярів. Проте в сучасній освіті приділяється недостатньо уваги проблемі формування в учня потреби до індивідуальної та колективної праці, усвідомлення наслідків своїх вчинків, позитивного ставлення до власного здоров'я. У сучасній школі відсутня обґрунтована система навчання і виховання, яка б забезпечила активізацією процесів освоєння здоров'я та формування цінностей фізичної і спортивної культури.

Зараз потрібні інноваційні технології, які б були націлені на розвиток творчої активності, розширення кругозору молодших школярів шляхом навчання рухливим і спортивним іграм. Для створення технології необхідно об'єднати основні принципи і типові властивості навчання з основними принципами сполученого психофізичного розвитку молодших школярів на уроках фізичної культури.

В основу принципу сполученого психофізичного розвитку молодших школярів на уроках фізичної культури входить не тільки освоєння того чи іншого руху і навички, а й пізнавальний і особистісний аспекти (усвідомлення власного "я" в умовах постійного фізичного і психічного розвитку). Одну і ту ж вправу можна використовувати і для навчання руховому навичку, і для розвитку рухових здібностей, а також для інтелектуального розвитку. При відповідному підборі ігор та вправ фізичне виховання сприятиме формуванню здорових звичок, дозволить здійснювати самоконтроль при стресових ситуаціях [5].

Для збагачення досвіду молодших школярів російськими колегами було розроблена технологія "Принципи і методи спрямованих сполучених впливів". В основу цієї технології лягли концептуальні особливості систем відомих фахівців в області теорії і методики спортивного тренування (В.М. Дьячков, В.К. Бальсевич):

- умова конвекції (використання креативних можливостей);
- умова гармонійності розвитку особистості;у
- умова активного формування здоров'я: своєчасне формування компонентів і видів координаційних здібностей і рухових навичок;
- умова обов'язкової відповідності тренувальних і виховних впливів ритму вікового розвитку;
- умова накопичення потенціалу соціальної активності (процес накопичення цінностей фізичної і спортивної культури).
- умова створення моделей єдності суперництва і співпраці для досягнення цілей окремої особистості і колективу;
- умова свободи вибору;
- неодмінним і найбільш ефективним засобом забезпечення необхідної точності досліджуваних рухів є зворотний зв'язок: термінова інформація, що легко сприймається, про найбільш істотні параметри руху.

ВИСНОВКИ

Важливо відзначити, що для вчителя наявність зворотного зв'язку дозволяє оцінити не тільки успіхи учня, але власну педагогічну ефективність. Весь процес навчання будується через спільну діяльність: вчитель - учень, учень - учень, учень - група, вчитель – група, взаємне навчання.

Ці форми організації навчальної діяльності допомагають сформувати і розвинути у молодшого школяра певні психологічні якості і форми поведінки (вміння спілкуватися один з одним, допомога у виконанні завдання, індивідуальна відповідальність і т. д.).

Отже, єдиним плідним шляхом розвитку креативності в дитинстві стає максимально повне розкриття потенційних можливостей, природних задатків, та створення повноцінно розвивальної діяльності, щоб потенціал дитини не залишився незатребуваним.

ЛІТЕРАТУРА

1. Азарова Л. Н. Как развивать творческую индивидуальность младших школьников / Л. Н. Азарова // Журнал практического психолога. – 1998. – № 4. – С. 83.
2. Иванова Г. К. Формирование творческих способностей школьников на уроках физической культуры: автореф. дис на соискание наук, степени канд. пед. наук / Г. К. Иванова. – Майкоп, 1998. – 24 с.
3. Копылов Ю. А. Учитель физкультурной самостоятельности / Ю. А. Копылов // Физическая культура в школе. – 2005. – № 2. – С. 27.
4. Матюшкин А. М. Развитие творческой активности школьников / Под ред. А. М. Матюшкина. – М. : Педагогика, 1991. – 155 с.
5. Родионов В. Сопряженное психофизическое развитие младших школьников на уроках физической культуры / Вадим Родионов // Спорт в школе. – 2005. – № 17. – 24.
6. Сысун О. И. Формирование и развитие способностей детей к творчеству / О. И. Сысун // Пачатковая школа. – 2006. – № 11. – С. 12–15.
7. Терехова Г. В. Творческие задания как средство развития креативных способностей школьников в учебном процессе: автореф. дис на соискание наук, степени канд. пед. наук / Г. В. Терехова. – Екатеринбург, 2002. – 28 с.
8. Титяк Т. А. Развитие творческих способностей и кругозора младших школьников на уроках физической культуры / Т. А. Титяк // Ментор. – 2008. – №1. – С. 23–27.

УДК 796.412 : 796.012.1

ОБГРУНТУВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ЗАНЯТЬ ФІТНЕСОМ ЗА ІНТЕГРАЛЬНОЮ ОЦІНКОЮ МОРФО-ФУНКЦІОНАЛЬНИХ ПОКАЗНИКІВ

Чиженок Т.М., к.біол.н., доцент, Коваленко Ю.О., к.пед.н., доцент,
Петрова Г.М., старший викладач

Запорізький національний університет

Розглянуто проблему оцінки показників здоров'я дітей у процесі занять спортом. Наведено результати теоретичного аналізу останніх публікацій щодо вивчення проблеми оздоровчого впливу занять фітнесом на організм школярів. Показано ефективність занять дитячим фітнесом на показники серцево-судинної і дихальної систем дівчат середнього шкільного віку. У експерименті брали участь дівчата 10-12 років, які займаються фітнесом.